

Kvalitetsarbetet inom folkbildningen

2012

Folkbildningsrådet

Sammanfattning

Rapporten är den sjätte nationella redovisningen av folkbildningens kvalitetsarbete som Folkbildningsrådet lämnar till regeringen. Den utgår från regeringens riktlinjer till Folkbildningsrådet 2012. I dessa står att Folkbildningsrådet ska visa resultatet av de uppföljnings- och utvärderingsinsatser som rådet har genomfört samt redovisa den försöks- och utvecklingsverksamhet som bedrivs inom folkbildningen.

Folkbildningsrådet ska särskilt kommentera de uppföljnings- och utvärderingsinsatser som görs beträffande folkbildningsverksamhetens kvalitet.

Redovisningen bygger på självskattning, dvs. dels på folkhögskolornas och studieförbundens svar på en enkät från Folkbildningsrådet om det kvalitetsarbete som bedrivs, dels på Folkbildningsrådets uppföljningsbesök vid studieförbund och folkhögskolor under 2012. Syftet med redovisningen är att beskriva:

- hur studieförbunden och folkhögskolorna uppmärksammar statens fyra syften med statsbidraget till folkbildningen inom ramen för sitt kvalitetsarbete
- systematiken i studieförbundens och folkhögskolornas kvalitetsarbete (inklusive uppföljnings- och utvärderingsinsatser)
- resultaten av studieförbundens och folkhögskolornas kvalitetsarbete.

I rapporten ges även exempel på hur studieförbund och folkhögskolor har arbetat med försöks- och utvecklingsverksamhet. Studieförbunden har t.ex. utvecklat nätverk och mötesplatser, föreläsningens verksamheten, det flexibla lärandet och den interna organisationen. Många exempel från folkhögskolorna handlar om att utveckla kurser och andra aktiviteter i relation till sina huvudmän och skolans profil.

Utifrån enkätsvar och uppföljningsresultat drar Folkbildningsrådet följande slutsatser:

- Studieförbunden och folkhögskolorna har i hög grad bedrivit ett systematiskt kvalitetsarbete under redovisningsperioden. De har formulerat mål, genomfört insatser, utvärderat verksamhet och genomfört revideringar av mål/insatser inom ett brett antal verksamhetsområden.
- Drygt 70 procent av folkhögskolorna och nästan alla studieförbund, har formulerat mål, genomfört insatser och utvärderat mål/insatser i relation till statens syfte med statsbidraget till folkbildningen.
- I stort sett alla folkhögskolor och studieförbund anser att verksamheten har förbättrats till följd av kvalitetsarbetet. Folkhögskolorna anser att kvalitetsarbetet främst bidrar till att förbättra de delar av verksamheten som syftar till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället. Studieförbunden anser att de framför allt medverkar till att förbättra verksamhet som syftar till att bredda intresset för och delaktigheten i kulturlivet, och som syftar till att stärka och utveckla demokratin.
- När det gäller olika områden av verksamheten, har folkhögskolornas kvalitetsarbete främst inriktats mot att utveckla pedagogiken inom verksamheten, även om många insatser även handlat om att utveckla kursutbud, studeranderätt, samt folkhögskolornas organisation och ledning. Studieförbundens kvalitetsarbete är relativt jämt fördelat mellan olika verksamhetsområden.

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	6
Folkbildningsrådets redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete	6
Återkoppling av 2011 års kvalitetsredovisning	6
Medlemsorganisationernas arbete med kvalitetsfrågor under 2012	6
Datainsamling	7
Extramaterial	8
Systematiskt kvalitetsarbete	8
Rapportens disposition	8
Folkhögskolornas kvalitetsarbete	9
Självskattning visar på god systematik i kvalitetsarbetet	9
Kvalitetsarbetet relateras till statens syften	9
Verksamhetsmål formuleras inom många olika områden	10
Alla gör insatser för att höja kvaliteten	10
Standardiserade metoder och modeller är populära	11
Fokus på utvärderingar av pedagogiken	11
Mål och insatser omprövas	12
Kvalitetsarbetet leder till verksamhetsförbättringar	12
Resultat och effekter av kvalitetsarbetet vid tio folkhögskolor	13
Folkhögskolorna bedriver försöks- och utvecklingsverksamhet	13
Studieförbundens kvalitetsarbete	14
Studieförbundens självskattning visar på god systematik i kvalitetsarbetet	14
Kvalitetsarbetet relateras till statens syften	14
Verksamhetsmål formuleras inom många områden av verksamheten	15
Utvärderingar genomförs inom många områden	16
Mål och insatser omprövas	16
Kvalitetsarbetet leder till bättre verksamhet	17
Resultat och effekter av kvalitetsarbetet vid studieförbundens centrala kanslier	17
Resultat och effekter av kvalitetsarbetet vid tio av studieförbundens lokalavdelningar	17
En tredjedel av cirkelledarna har gått steg G	18
Studieförbunden bedriver försöks- och utvecklingsverksamhet	18
Sammanfattande analys	19

Referenslista	21
Bilagor	22
Bilaga 1 – Folkhögskolornas arbete med försöks- och utvecklingsverksamhet	22
Bilaga 2 – Studieförbundens arbete med försöks- och utvecklingsverksamhet	24
Bilaga 3 – Enkät till Folkhögskolor	25
Bilaga 4 – Enkät till Studieförbund	30

Inledning

Folkbildningsrådets redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete

Folkbildningsrådets roll när det gäller folkbildningens kvalitetsarbete består i att årligen följa upp och rapportera till regeringen om folkhögskolornas och studieförbundens kvalitetsarbete, samt att stödja folkhögskolorna och studieförbunden i deras arbete med kvalitetsfrågor.

Den här rapporten är den sjätte nationella redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete som Folkbildningsrådet lämnar till regeringen. Den utgår från regeringens riktlinjer till Folkbildningsrådet 2012. I dessa står att Folkbildningsrådet ska redovisa den försöks- och utvecklingsverksamhet som bedrivs inom folkbildningen, samt särskilt kommentera de uppföljnings- och utvärderingsinsatser som görs beträffande folkbildningsverksamhetens kvalitet.¹

Syftet med redovisningen är att beskriva;

- hur studieförbunden och folkhögskolorna inom ramen för sitt kvalitetsarbete uppmärksammar statens fyra syften med statsbidraget till folkbildningen²

¹ Utbildningsdepartementet (2011), *Riktlinjer för 2012 för Folkbildningsrådet i fråga om användningen av anslaget 14:1 Bidrag till folkbildningen inom utgiftsområde 17*.

² Statens syften med statsbidraget till folkbildningen lyder. [...] folkbildningen ska stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin, bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen (genom t.ex. politiskt, fackligt, kulturellt eller annat ideellt arbete), bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället, bidra till att bredda intresset för och delaktigheten i

- systematiken i studieförbundens och folkhögskolornas kvalitetsarbete (inklusive uppföljnings- och utvärderingsinsatser)³
- resultaten av studieförbundens och folkhögskolornas kvalitetsarbete.

I rapporten ges även exempel på hur studieförbund och folkhögskolor har arbetat med försöks- och utvecklingsverksamhet.

Återkoppling av 2011 års kvalitetsredovisning

Folkbildningsrådet har under 2012 återkopplat resultaten från 2011 års redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete till studieförbund och folkhögskolor. Återkopplingen har dels skett genom rapporten *Kvalitetsarbete och utveckling av verksamheten inom folkbildningen 2011*, dels vid möten med Folkbildningsförbundets kvalitetsgrupp och Nätverket för folkhögskolornas kvalitetssamordnare. Folkbildningsrådet har även diskuterat enkäten som ligger till grund för denna rapport vid konferenser som anordnats för studieförbunden respektive folkhögskolorna.

Medlemsorganisationernas arbete med kvalitetsfrågor under 2012

Folkbildningsrådets medlemsorganisationer arbetar aktivt med folkbildningens kvalitetsarbete.

kulturlivet. Prop. 2005/06:192. *Lära, växa, förändra. Regeringens folkbildningsproposition*.

³ För förklaring av begreppet systematik, se rubrik: *Systematiskt kvalitetsarbete*.

Folkbildningsförbundet arbetar löpande med tolkningar och förtydliganden av statsbidragskriterierna. Under 2012 har Folkbildningsförbundets etikdelegation reviderat den etiska plattform som studieförbunden gemensamt har beslutat om. Kvalitetsgruppen och etikdelegationen medverkar löpande i regionala konferenser med studieförbunden där utvecklings-, kvalitets- och tolkningsfrågor behandlas.

Folkbildningsförbundets kvalitetsgrupp stärker utbyten mellan studieförbunden beträffande det systematiska kvalitetsarbetet. Under 2012 har kvalitetsgruppen gemensamt tagit fram en guide för hur risk- och väsentlighetsanalys kan genomföras som ett led i kvalitetsarbetet. Kvalitetsgruppen har även följt upp hur de olika studieförbunden arbetar med implementeringen av risk- och väsentlighetsanalys.

Under hösten 2012 tillsatte Folkbildningsförbundet en arbetsgrupp som arbetar med gemensamma modeller och förhållningssätt kring validering och NQF i studieförbunden. Gruppens arbete bedrivs med koppling till kvalitetsarbetet, bland annat genom att utarbeta en modell för validering av cirkelledares generella kompetenser.⁴

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, RIO, har huvudmannskapet för kvalitetsenkäterna *FB Kvalitet*, ett webbaserat enkätverktyg som används för att mäta centrala värden inom folkhögskolans långa kurser.⁵

RIO och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)/Offentligägda folkhögskolors intresseorganisation (OFI), bedriver ett mentorsprojekt för att stärka ledningsarbetet. Det

innebär att alla rektorer erbjuds bidrag för att anlita en personlig mentor.⁶

RIO och Arbetsgivaralliansen har utvecklat en styrelseutbildning för rörelsefolkhögskolornas styrelser.⁷

SKL har i samarbete med OFI och Folkhögskoleföreningen genomfört en ordförandesamling som utgör en del i arbetet med att stärka folkhögskolornas styrelser.⁸

Datainsamling

Redovisningen omfattar folkbildningens statsbidragsberättigade verksamhet under 2011 och 2012.⁹ Resultaten bygger dels på enkätsvar från samtliga 150 folkhögskolor och 10 studieförbund, dels på information som har samlats in vid uppföljningsbesök under 2012 hos samtliga studieförbunds centrala kanslier och tio lokala studieförbundsavdelningar, samt vid tio folkhögskolor.

Enkäten skickades ut som webbenkät, och utformades delvis olika för folkhögskolorna respektive studieförbunden.¹⁰ Frågorna i båda enkäterna bygger i huvudsak på självskattningar, dvs. på folkhögskolornas och studieförbundens uppfattningar om sitt kvalitetsarbete och dess resultat. Enkäten har inget externt bortfall, och det interna bortfallet är lågt.¹¹

⁴ NQF (National Qualification framework): nationell referensram för kvalifikationer

⁵ Antalet skolor som är anslutna till *FB Kvalitet* ökar. Vid slutet av 2012 var 93 folkhögskolor anslutna. Sedan starten hösten 2006 har totalt 13 enkätundersökningar genomförts. Utbildningar hålls fortloppande för dem som ska använda verktyget.

⁶ Sedan 2011 har sammanlagt 53 folkhögskolor erhållit mentorsstöd genom projektet. Projektet pågår till och med juni 2014.

⁷ Sedan satsningen startade hösten 2010 har 48 folkhögskolestyrelser erhållit utbildning. Styrelseutbildningen har kompletterats med en enkät där styrelserna kan utvärdera sitt arbete. Hittills har styrelseenkäten genomförts på 38 folkhögskolor bland 302 ledamöter.

⁸ Styrelseutbildning har erbjudits 33 av de s.k. SKL-skolorna.

⁹ Verksamheten fram till redovisningstillfället, vilket var 1 juli 2012 för folkhögskolorna, och 1 september 2012 för studieförbunden.

¹⁰ Se bifogad enkät för folkhögskolor i bilaga 3, och för studieförbunden i bilaga 4.

¹¹ Externt bortfall avser individer som ej svarat på enkäten, internt bortfall avser individer som hoppat över vissa frågor.

Bland folkhögskolorna har enkäten besvarats lokalt, av varje folkhögskola. Studieförbundens enkät har besvarats på olika nivåer i organisationerna. Alla studieförbund har samlat in information på förbunds nivå. Två av dem samlade även in information på distriktsnivå och ett även på lokal nivå. Hälften av dem samlade in på både distriktsnivå och lokal nivå.

Eftersom folkhögskolorna och studieförbunden inhämtar information på olika nivåer i organisationerna får uppgifterna olika karaktär. De enkätsvar som folkhögskolorna lämnar är mer verksamhetsnära, medan studieförbundens beskrivningar oftare är aggregerade och därmed ger en mer generell bild av kvalitetsarbetet.

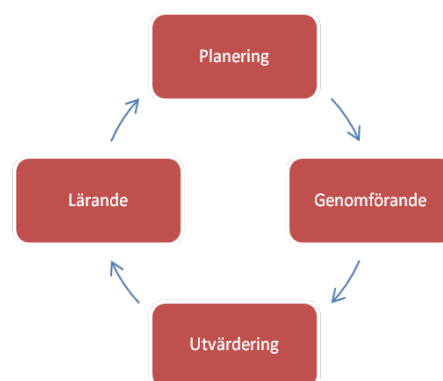
Extramaterial

I enkäten fanns både öppna frågor och frågor med fasta svarsalternativ. Den här rapporten bygger främst på frågorna med de fasta svarsalternativen. Svaren på de öppna frågorna presenteras delvis i löpande text, men de flesta av de svar som lämnats på dessa frågor redovisas inte i denna rapport.

Systematiskt kvalitetsarbete

Folkbildningsrådet definierar systematiskt kvalitetsarbete som en process där man inom en verksamhet regelbundet och noggrant dokumenterar och analyserar, för att sedan göra åtgärder som förbättrar verksamheten. Att kvalitetsarbetet är systematiskt innebär att det är en ständigt pågående aktivitet samt att den information som används samlas in, bearbetas och analyseras på ett tillförlitligt och noggrant sätt.¹²

Ett sätt att bedöma systematiken är att undersöka om det finns en röd tråd i kvalitetsarbetets verksamhetscykel, som består av faserna planering, genomförande, utvärdering och lärande.¹³

Kvalitetsarbetets verksamhetscykel består av fyra faser.

I planeringsfasen formuleras de mål som folkhögskolor och studieförbund vill uppnå, i genomförandefasen utförs olika insatser som syftar till att uppnå målen och i utvärderingsfasen analyseras och bedöms resultaten av olika insatser i relation till formulerade mål. I lärandefasen dras slutsatser av resultaten och beslut fattas om eventuella revideringar av mål och insatser.

Rapportens disposition

I rapporten presenteras folkhögskolornas och studieförbundens kvalitetsarbete var för sig. Första delen behandlar folkhögskolornas kvalitetsarbete och andra delen studieförbundens. Rapporten avslutas med en sammanfattande analys där studieförbundens och folkhögskolornas kvalitetsarbete vägs samman och analyseras som en helhet.

¹² Folkbildningsrådet (2010), *Plan för redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete 2011-2014*.

¹³ Ibid.

Folkhögskolornas kvalitetsarbete

Självskattning visar på god systematik i kvalitetsarbetet

Med utgångspunkt i kvalitetsarbetets verksamhetscykel uppmanades folkhögskolorna att gradera sitt arbete med planering, genomförande, utvärdering och lärande. De bedömde även huruvida kvalitetsarbetet är förankrat i organisationen, och om det leder till att verksamhetsmål uppnås. Sammantaget ger svaren en bild av hur långt folkhögskolorna har kommit i sitt arbete med kvalitetsfrågor.

Tabell 1. Självskattning av folkhögskolornas kvalitetsarbete.^a

	Medelvärde
Kvalitetsarbetet är förankrat i organisationen	4.08
Mål finns i verksamhets-/handlingsplan	4.32
Kvalitetsarbetet utgår från målen	4.15
Mål/insatser utvärderas	4.12
Mål/insatser revideras	3.99
Kvalitetsarbetet innebär att målen uppnås	3.82

^a n=149 (flera svarsalternativ möjliga). Svarsalternativen innefattar graderna 1 till 5, där 1 motsvarade 'inte alls' och 5 'fullt ut'.

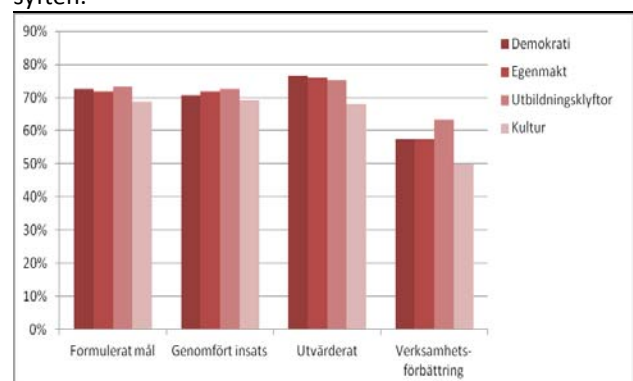
Det höga medelvärdet för de olika påståendena i tabell 1 visar att folkhögskolorna, enligt egen bedömning, i hög grad arbetar systematiskt med kvalitetsfrågor inom verksamheten.¹⁴

Kvalitetsarbetet relateras till statens syften

Folkhögskolornas statsbidragsberättigade verksamhet ska bidra till att syftena med statens stöd till folkbildningen uppfylls.¹⁵ Det innebär bland annat att folkhögskolorna ska arbeta för att förbättra kvaliteten i sin verksamhet i relation till dessa syften.

När folkhögskolorna redovisar hur de arbetar med kvalitetsfrågor i relation till statens olika syften visar resultaten även här på hög systematik. Drygt 70 procent av dem har formulerat mål, genomfört insatser och utvärderat mål/insatser. Ungefär 60 procent bedömer att verksamheten förbättrats i relation till minst ett av de fyra syftena.

Figur 1. Andel folkhögskolor som genomfört olika faser i sitt systematiska kvalitetsarbete i relation till statens syften.^a

^a n=150 (flera svarsalternativ möjliga).

¹⁴ Värdet 4 motsvarar i hög grad.

¹⁵ Se fotnot 2 för en beskrivning av statens syften med statsbidraget till folkbildningen.

Figur 1 visar att skillnaderna är små mellan folkhögskolorna beträffande vilka av statens syften som de uppmärksammar. Något färre av dem arbetar med kvalitetsfrågor inom kulturområdet jämfört med övriga syften. Strax under 70 procent av folkhögskolorna har formulerat mål och genomfört insatser och utvärderingar inom detta område. Motsvarande siffror för statens syften kopplade till demokrati, egenmakt och utbildningsklyftor är 71–76 procent.

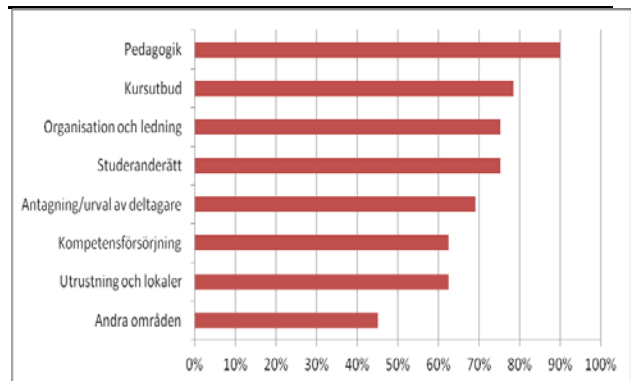
Det syfte som handlar om att minska utbildningsklyftor är det område där flest folkhögskolor (63 procent) har upplevt en förbättring av verksamheten som en följd av kvalitetsarbetet. Detta kan jämföras med kultursyftet. Här rapporterar 50 procent av folkhögskolorna en kvalitetsförbättring.

Verksamhetsmål formuleras inom många olika områden

Planeringsfasen i kvalitetsarbetet innebär att mål formuleras, bl.a. i verksamhets- och handlingsplaner. Målen ligger sedan till grund för det fortsatta kvalitetsarbetet och ställs i en senare fas i relation till verksamhetens resultat.

Folkhögskolornas enkätsvar visar att de formulerar mål brett, inom många olika områden. I genomsnitt har varje skola formulerat mål inom fem av de sju verksamhetsområden som anges i enkäten till folkhögskolorna, och som redovisas i figur 2. Vanligast är att de satt upp mål inom området pedagogik – det har 90 procent gjort. Vidare har över 70 procent formulerat mål inom områdena kursutbud, organisation och ledning, samt studeranderätt. Något färre, 62 procent, har formulerat mål för kompetensförsörjning, utrustning och lokaler.

Figur 2. Andel folkhögskolor som har formulerat verksamhetsmål inom olika områden.^a

^a n=149 (flera svarsalternativ möjliga).

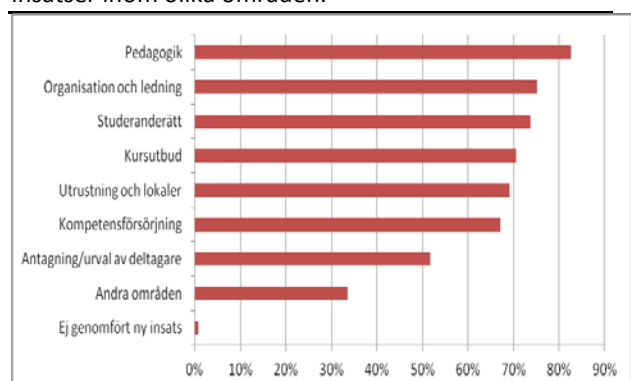
Ungefär 45 procent av folkhögskolorna har dessutom fastställt mål inom andra områden än de som räknas upp i Folkbildningsrådets enkät, t.ex. inom miljö- och arbetsmiljöområdena.

Alla gör insatser för att höja kvaliteten

Att genomföra insatser för att uppnå formulerade mål är den andra fasen i det systematiska kvalitetsarbetet.

Under redovisningsperioden har alla folkhögskolor genomfört nya insatser för att uppnå olika verksamhetsmål. I snitt har de arbetat inom fem av de sju områden som anges i enkäten.

Figur 3. Andel folkhögskolor som har genomfört nya insatser inom olika områden.^a

^a n=149 (flera svarsalternativ möjliga).

Vanligast har varit att satsa på pedagogiken. Mer än 80 procent av folkhögskolorna har genomfört nya insatser för att höja kvaliteten här. Utöver detta har drygt 70 procent av dem satsat på att

utveckla organisation, ledning och studeranderätt, och 60–70 procent har inriktat arbetet mot kursutbud, utrustning och lokaler samt kompetensförsörjning. Något färre, drygt 50 procent, har genomfört nya insatser inom området antagning och urval av deltagare.

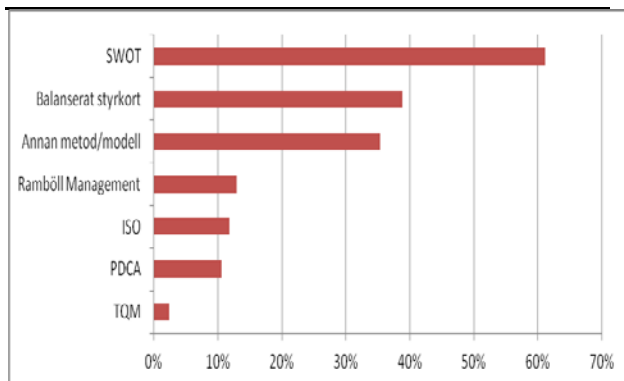
Ungefär en tredjedel har satsat på insatser inom andra områden än de som nämns i enkäten, till exempel ekonomi, miljö och arbetsmiljö.

Nästan alla folkhögskolor stöter då och då på problem när de arbetar med olika kvalitetsinsatser, men bara tre procent av dem uppger att de ofta får svårigheter. De problem som redovisas handlar t.ex. om anställdas rädsla och tvekan att ta till sig nya rutiner, svårigheter att enas om lösningar/förbättringar av verksamheten, tidsbrist, samt otillräckliga resurser för att genomföra förändringar.

Standardiserade metoder och modeller är populära

Nästan 60 procent av folkhögskolorna använder minst en typ av standardiserad metod/modell i kvalitetsarbetet. Vanligast är SWOT-analys. Balanserat styrkort förekommer också ofta. En dryg tredjedel arbetar med en annan standardiserad metod än de som anges i enkäten och redovisas i Figur 4 nedan.

Figur 4. Andel folkhögskolor som använder sig av en standardiserad modell.^{a b}

^a n=85 (flera svarsalternativ möjliga).

^b SWOT är akronym för *Strengths, Weaknesses, Opportunities* och *Threats*. Ramböll Management refererar till en metod som Ramböll Management utarbetat tillsammans med ett antal folkhögskolor. ISO

är akronym för *International Organization for Standardization*. PDCA är förkortning på *Plan, Do, Check, Act*, och TQM är förkortning på Total Quality Management.

Bland de folkhögskolor som använder sig av standardiserade metoder anser drygt 80 procent att kvalitetsarbetet leder till att målen uppnås i hög grad eller fullt ut. Motsvarande siffra för de som inte använder sig av den här typen av metoder är 67 procent.

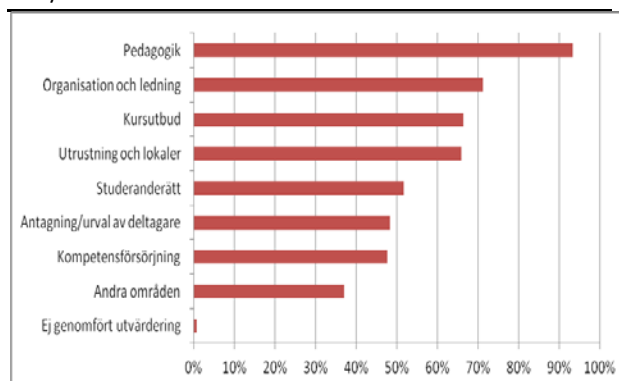
Fokus på utvärderingar av pedagogiken

De kvalitetshöjande insatser som genomförs behöver utvärderas eller följas upp på annat sätt. Det är den tredje fasen i det systematiska kvalitetsarbetet.

Alla folkhögskolor utom en redovisar utvärderingar inom ett eller flera verksamhetsområden. De flesta, drygt 90 procent, har utvärderat mål och/eller insatser inom området pedagogik. Närmare 70 procent har genomfört utvärderingar inom områdena organisation och ledning, kursutbud, samt utrustning och lokaler.

En dryg tredjedel, 37 procent, anger att de har genomfört utvärderingar inom andra områden än de som nämns i enkäten, bland annat inom miljö, arbetsmiljö, bemötande och internatverksamhet.

Figur 5. Andel folkhögskolor som har utvärderat mål/insatser inom olika områden.^a

^a n=149 (flera svarsalternativ möjliga).

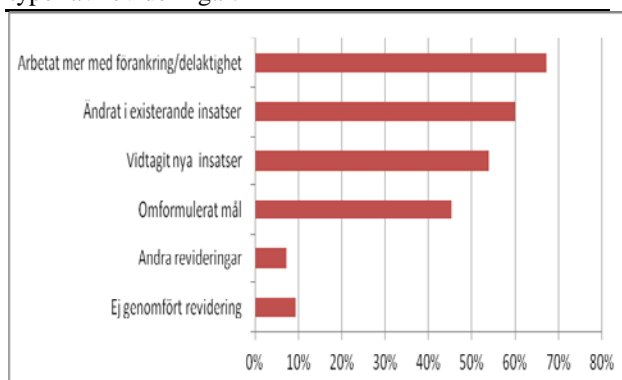
Inte heller när det gäller att utvärdera olika insatser verkar folkhögskolorna uppleva några större problem. De folkhögskolor som ofta stöter på svårigheter är få, dock uppger ungefär 80 procent att de gör det ibland. Cirka 15 procent uppger att de aldrig får problem.

Hinder för utvärdering är t.ex. tidsbrist, svårigheter att formulera enkätfrågor, svårigheter att formulera utvärderingsbara mål och tolka måloppfyllelse, samt låga svarsfrekvenser på enkäter.

Mål och insatser omprövas

Den avslutande lärandefasen i kvalitetsarbetet, dvs. de slutsatser som dras efter uppföljning och utvärdering, kan innebära att inse att vissa mål och insatser inte fungerar.

Figur 6. Andel folkhögskolor som genomfört olika typer av revideringar.^a

^a n=137 (flera svarsalternativ möjliga).

Mer än 90 procent av folkhögskolorna har reviderat sådana mål och/eller insatser som inte har gett resultat under redovisningsperioden. Av dessa har ungefär två tredjedelar satsat på att stärka förankring och delaktighet. t.ex. skapa delaktighet bland deltagare, personal, ledning och styrelse för att på så sätt förankra kvalitetsarbetet i skolans verksamhet.

Kvalitetsarbetet leder till verksamhetsförbättringar

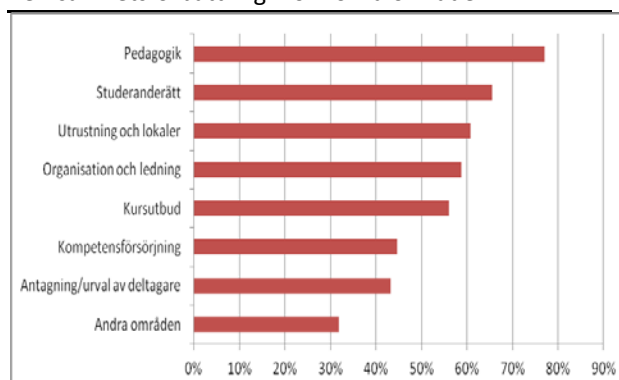
Kvalitetsarbetets olika utvärderingar och uppföljningar visar också vilka insatser som bidrar till höjd kvalitet.

Nästan alla folkhögskolor menar att kvalitetsarbetet har lett till verksamhetsförbättring, och då framför inom området pedagogik. Ungefär 80 procent av folkhögskolorna ser förbättringar här.

Många, 66 procent, menar också att det studeranderättsliga området har stärkts.

De båda områden som enligt enkätsvaren har utvecklats minst är kompetensförsörjning och antagning/urval av deltagare.

Figur 7. Andel folkhögskolor som anser att kvalitetsarbetet har inneburit en påtaglig verksamhetsförbättring inom olika områden.^a

^a n=148 (flera svarsalternativ möjliga).

Samtidigt som folkhögskolorna anser att kvalitetsarbetet har lett till verksamhetsförbättringar, tycker i stort sett alla att det finns områden som behöver utvecklas ytterligare. De flesta håller fram att kvaliteten i utrustning och lokaler behöver bli bättre. Nästan 80 procent anser att förbättringar behövs inom detta område, och av dessa menar ungefär 20 procent dessutom att det krävs avsevärda förbättringar.

Vidare anser många att de skulle behöva höja kvaliteten ytterligare inom områdena pedagogik, organisation och ledning, samt kompetensförsörjning. Drygt hälften anger också att de

behöver utveckla områdena studeranderätt och kursutbud, medan något färre menar att de behöver bli bättre på att arbeta med antagning och urval av deltagare.

Ungefär en fjärdedel av folkhögskolorna anger andra områden som behöver utvecklas vidare. Dessa är t.ex. arbetsmiljö och marknadsföring av folkhögskolan.

Resultat och effekter av kvalitetsarbetet vid tio folkhögskolor

Under 2012 genomförde Folkbildningsrådet uppföljningsbesök vid tio folkhögskolor. Vid dessa besök ställdes bland annat frågor om resultat och effekter av folkhögskolans kvalitetsarbete.

Även vid uppföljningsbesöken uppger folkhögskolorna att de bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete.

Den främsta effekten av kvalitetsarbetet som folkhögskolorna kan identifiera är att det leder till ett kontinuerligt utvecklingsarbete. Andra exempel handlar om förbättrade administrativa rutiner, t.ex. för internkontroll, dokumentation och kursplanering, samt om förbättrade interna arbetssätt – mötesstruktur, intern och extern kommunikation.

Flera av dem har dock inte en heltäckande bild av vilka resultat och effekter som arbetet fått.

Folkhögskolorna bedriver försöks- och utvecklingsverksamhet

Som en del av statsbidraget till folkhögskolorna ges ett riktat bidrag för arbete med utveckling och profilering av verksamheten. I *Kriterier och fördelningsprincip för statsbidrag till folkhögskolor 2012* står att läsa att bidraget syftar till att utveckla och synliggöra de rörelseägda folkhögskolornas ideologiska profil, medan det för lands-

tingsskolorna handlar mer om att stärka den roll som huvudmännen angivit för folkhögskolorna.¹⁶

I enkäten som ligger till grund för den här redovisningen har folkhögskolorna fått ge exempel på hur de arbetar med utveckling och profilering av verksamheten, dvs. vilka typer av aktiviteter de har genomfört med stöd av det riktade bidraget. I bilaga 1, Folkhögskolornas arbete med försöks- och utvecklingsverksamhet, återges några av dessa exempel.

Många exempel handlar om att folkhögskolorna utvecklar kurser eller andra aktiviteter i relation till sina huvudmän och skolans profil.

¹⁶ Folkbildningsrådet (2011), *Kriterier och fördelningsprincip för statsbidrag till folkhögskolor 2012*.

Studieförbundens kvalitetsarbete

Studieförbundens självskattning visar på god systematik i kvalitetsarbetet

Precis som folkhögskolorna har studieförbunden ombetts att värdera arbetet med planering, genomförande, utvärdering och lärande inom ramen för sitt kvalitetsarbete. De har också fått ange i vilken utsträckning som kvalitetsarbetet är förankrat i organisationen och om mål uppnås som ett resultat av arbetet.

Tabell 2. Självskattning av studieförbundets kvalitetsarbete.^a

	Medelvärde
Kvalitetsarbetet är förankrat i organisationen	3.90
Mål finns i verksamhets-/handlingsplan	4.40
Kvalitetsarbetet utgår från målen	4.00
Mål/insatser utvärderas	3.80
Mål/insatser revideras	3.80
Kvalitetsarbetet innebär att målen uppnås	3.90

^aFlera svarsalternativ möjliga. Svarsalternativen innefattar graderna 1 till 5, där 1 motsvarade 'inte alls' och 5 'fullt ut'.

Även studieförbunden menar att de i hög grad arbetar systematiskt med kvalitetsarbete.¹⁷

Kvalitetsarbetet relateras till statens syften

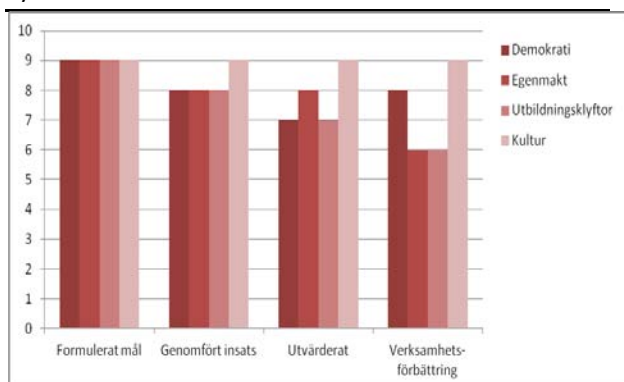
Studieförbundens kvalitetsarbete ska syfta till att förbättra kvaliteten i verksamheten i relation till statens syften med stödet till folkbildningen.¹⁸ Nästan alla studieförbund, nio av tio, anger att de har formulerat mål, genomfört insatser och utvärderat mål och/eller insatser relaterade till syftena. Alla har också upplevt en förbättring av verksamheten kopplad till syftena.

De flesta studieförbunden har formulerat mål och genomfört insatser kopplade till alla fyra syften. Vidare har nio av tio studieförbund utvärderat mål/insatser kopplade till kultursyftet, medan åtta utvärderat mål/insatser kopplade till syftet egenmakt. Sju av dem har utvärderat mål/insatser som relaterar till demokratisyftet respektive syftet att överbygga utbildningsklyftor.

¹⁷ Värdet 4 motsvarar i hög grad.

¹⁸ Se fotnot 2 för beskrivning av statens syften med statsbidraget till folkbildningen.

Figur 8. Antal studieförbund som genomfört olika faser i sitt systematiska kvalitetsarbete i relation till statens syften.^a

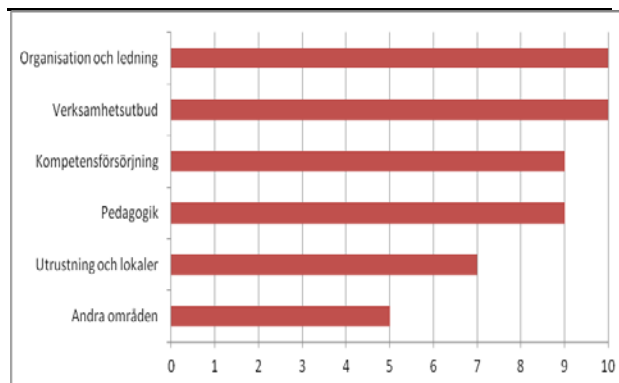
^a Flera svarsalternativ möjliga.

Skillnaderna är större när det gäller verksamhetsförbättringar. Enligt enkätsvaren har kvalitetsarbetet främst lett till förbättringar inom verksamhet som kan knytas till kultur- och demokratisyftena. Det är inte lika många som redovisar förbättringar i den verksamhet som syftar till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen, samt i verksamheten som bidrar till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället.

Verksamhetsmål formuleras inom många områden av verksamheten

Studieförbunden arbetar brett med den första fasen i sitt systematiska kvalitetsarbete. De flesta har formulerat mål inom samtliga fem områden som räknas upp i studieförbundsenkäten. Alla har formulerat mål inom områdena organisation och ledning och verksamhetsutbud, nio av tio har mål knutna till kompetensförsörjning och pedagogik. Sju av dem har formulerat mål för utrustning och lokaler.

Figur 9. Antal studieförbund som har formulerat verksamhetsmål inom olika områden.^a

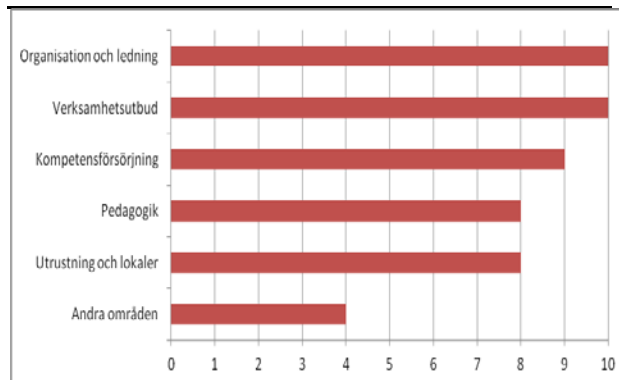
^a Flera svarsalternativ möjliga.

Hälften uppger att de har utvecklat mål inom andra områden än de som anges i figur 9, t.ex. sådana som handlar om ekonomi och deltagarnöjdhet.

Alla genomför insatser för att höja kvaliteten

Även när det gäller kvalitetsarbetets andra fas, att genomföra åtgärder kopplade till målen, sker arbetet på bred front. Samtliga studieförbund har under redovisningsperioden gjort nya insatser för att höja kvaliteten i verksamheten. De flesta, åtta av tio, redovisar dessutom insatser inom samtliga verksamhetsområden som anges i enkäten. Alla har genomfört nya insatser inom områdena organisation och ledning, samt verksamhetsutbud.

Figur 10. Antal studieförbund som har genomfört nya insatser inom olika områden.^a

^a Flera svarsalternativ möjliga.

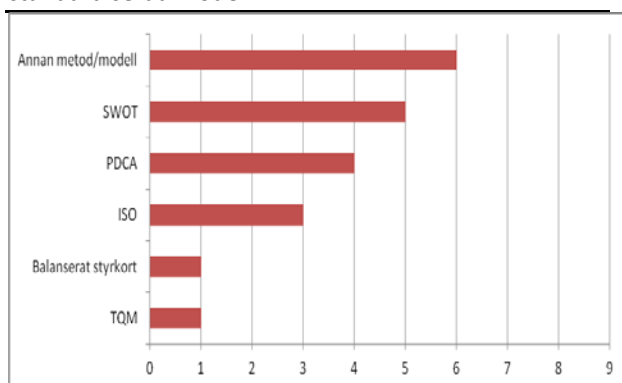
Sammantaget säger enkätsvaren att studieförbunden formulerar mål och genomför insatser

brett, utan tydliga prioriteringar mellan olika områden av verksamheten. Alla tio studieförbunden får ibland, men inte ofta, svårigheter när de ska genomföra olika kvalitetshöjande insatser. Det kan t.ex. handla om brist på ekonomiska resurser och funktionella lokaler, svårt att få medarbetare att ta till sig nya rutiner, samt organisationsstrukturer som hämmar förändringsarbete.

Nio av tio använder standardiserade metoder

Nio av studieförbunden använder sig av minst en standardiserad metod/modell i sitt kvalitetsarbete, och sju av dem arbetar med någon av de metoder som nämns i enkäten och redovisas i figur 11.

Figur 11. Antal studieförbund som använder sig av en standardiserad modell.^a

^a n=9. Flera svarsalternativ möjliga.

Vanligast är dock att de arbetar med någon annan metod än de som anges i enkäten.

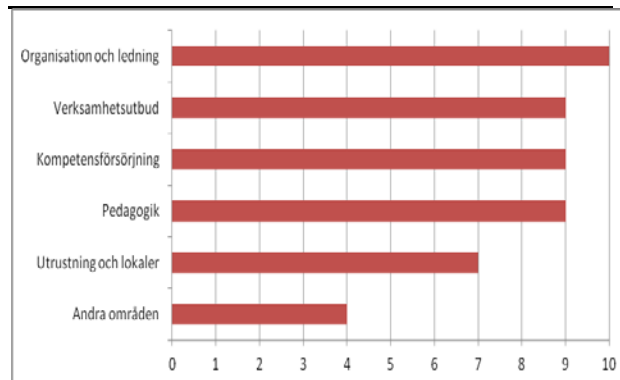
Utvärderingar genomförs inom många områden

Samtliga studieförbund har utvärderat mål och/eller insatser under redovisningsperioden – dvs. arbetat med fas 3 i det systematiska kvalitetsarbetet.

Alla har genomfört utvärderingar inom området organisation och ledning, och de flesta även inom områdena verksamhetsutbud, kompetensförsörjning och pedagogik. Sju har genomfört utvärderingar inom området utrustning och

lokaler, och fyra har utvärderat andra områden än de som nämns i figur 12, bland annat ekonomi.

Figur 12. Antal studieförbund som har utvärderat mål/insatser inom olika områden.^a

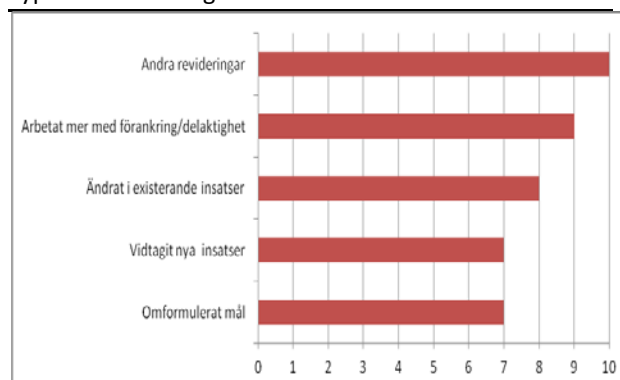
^a Flera svarsalternativ möjliga.

I stort sett alla stöter ibland på problem när de ska utvärdera olika mål och/eller insatser, men ingen anser att det händer ofta. Svårigheter som nämns är låga svarsfrekvenser på enkäter, brist på resurser (personal, tid, kompetens), vagt formulerade mål som är svåra att utvärdera, samt tekniska problem i samband med enkätutskick.

Mål och insatser omprövas

Alla studieförbund har också nått fram till den fjärde fasen i kvalitetsarbetet, dvs. reviderat mål och/eller insatser under redovisningsperioden.

Figur 13. Antal studieförbund som har genomfört olika typer av revideringar.^a

^a Flera svarsalternativ möjliga.

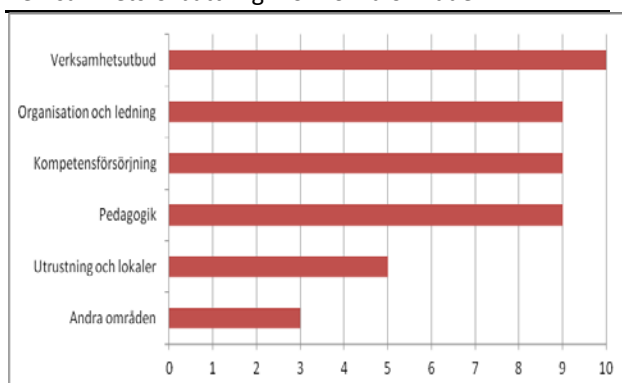
En vanlig åtgärd har varit att förstärka arbetet med förankring och delaktighet i anslutning till

kvalitetsarbetet. Så har nio av tio studieförbund arbetat.

Kvalitetsarbetet leder till bättre verksamhet

Studieförbunden är överens om att kvalitetsarbetet har lett till att verksamheten förbättrats, och alla redovisar framsteg när det gäller verksamhetsutbudet. Detta framgår av figur 14. Nästan alla anser också att verksamheten har utvecklats inom områdena organisation och ledning, kompetensförsörjning, samt pedagogik. Vid hälften av studieförbunden har utrustning och lokaler förbättrats.

Figur 14. Antal studieförbund som anser att kvalitetsarbetet har inneburit en påtaglig verksamhetsförbättring inom olika områden.^a

^a Flera svarsalternativ möjliga.

Men även om mycket har hänt, är alla överens om att kvaliteten kan behöva stärkas ytterligare, och dessutom inom de allra flesta verksamhetsområden. Nio av studieförbunden tycker att förbättringar behövs när det gäller pedagogik och kompetensförsörjning. Något färre, åtta stycken, anser att verksamhetsutbudet behöver förbättras ytterligare, och lika många menar att det finns behov av att förbättra utrustning och lokaler. Sju studieförbund anser att organisation och ledning behöver utvecklas ytterligare.

Resultat och effekter av kvalitetsarbetet vid studieförbundens centrala kanslier

Under 2012 genomförde Folkbildningsrådet uppföljningsbesök vid samtliga studieförbunds centrala kanslier. Då ställdes frågor om kvalitetsarbetet och dess resultat och effekter.

Ansvaret för genomförandet av kvalitetsarbetet fördelas olika inom studieförbunden. Ansvariga kan vara tjänstemän med kvalitetsansvar, verksamhetsledare, regionchefer eller handläggare på riksförbundet. I vissa fall delar alla medarbetare på uppgiften.

Kvalitetsarbetet fortsätter att utvecklas. Det beskrivs som en utmaning att hela tiden ta arbetet ett steg längre och djupare. I de här frågorna arbetar studieförbunden t.ex. med att systematisera sina kvalitetsstrategier (checklistor, tydligare riktlinjer), skapa certifierbara kvalitetssystem eller tydliggöra/fördela ansvaret för kvalitetsarbetet (inklusive uppföljning) mellan de anställda.

Två av studieförbunden är ISO-certifierade.

Flera av de resultat av kvalitetsarbetet som nämndes under 2012 års uppföljningsbesök handlade om bättre kontroll- och uppföljningsrutiner, t.ex. förbättrad internkontroll, stärkt systematik i regionernas löpande kontroll, att statistikrapporteringen strukturerats, samt fler och mer systematiska rapporter och undersökningar.

Andra exempel handlar om nya ledningssystem, nytt intranät, anpassad cirkelledarutbildning och jämställdhetsprojekt.

Resultat och effekter av kvalitetsarbetet vid tio av studieförbundens lokalavdelningar

Folkbildningsrådet genomförde också uppföljningsbesök vid tio av studieförbundens lokalavdelningar, en per studieförbund.

Generellt hade lokalavdelningarna svårt att peka på exakt vad som kan sägas vara direkta effekter och resultat av kvalitetsarbetet. Exempel på möjliga resultat som gavs handlade även här om förbättrad kontroll samt uppföljning och utvärdering: utvecklade kontroll av studiecirklar och kamratcirklar, utvecklade uppföljningssystem, rutiner för uppföljning av anslutna grupper, nya och mer detaljerade avrapporteringsrutiner, anmälda och oanmälda uppföljningsbesök i verksamheten, system för dokumentation av uppföljningsbesök, rutinmässiga och dokumenterade utvärderingar av verksamheten.

Vid två avdelningar har återkommande etikdiskussioner introducerats.

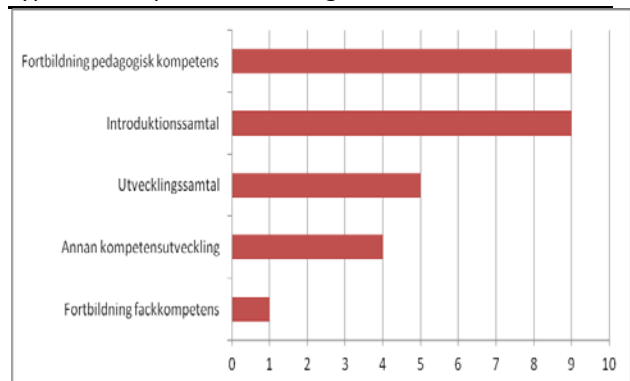
Andra exempel handlade om förbättrade rutiner, t.ex. hantering av deltagarlistor och övriga dokument som rör studiecirkelarna, tydligare styrdokument, mer strukturerad verksamhetsplan samt upprättande, förtydligande och uppföljning av arbetsplaner samt medarbetarenkäter.

En tredjedel av cirkelledarna har gått steg G

Under 2011 var 107 234 cirkelledare verksamma i studieförbunden,¹⁹ och av dessa var 48 600 (45 procent) utbildade eller validerade i Steg G.²⁰

Utöver steg G arbetar studieförbunden med kompetensutveckling av cirkelledare på olika sätt. Nästan alla, nio stycken, erbjuder introduktionsamtal och fortbildning i pedagogik. Hälften genomför utvecklingsamtal med cirkelledarna, och knappt hälften erbjuder någon annan form av kompetensutveckling än de som anges i figur 15, t.ex. cirkelledarträffar och nätverk för cirkelledare.

Figur 15. Antal studieförbund som arbetar med olika typer av kompetensutveckling.^a

^a Flera svarsalternativ möjliga.

Endast ett studieförbund anger att de satsar på att utveckla cirkelledarnas fackkompetens.

Studieförbunden bedriver försöks- och utvecklingsverksamhet

Till skillnad från folkhögskolorna, som får bidrag för att arbeta med utveckling och profilering av verksamheten, tilldelas studieförbunden inget riktat bidrag för sådan verksamhet. I årets enkät har de dock få ge exempel på försöks- och utvecklingsarbete som de bedriver. I bilaga 2, Studieförbundens arbete med försöks- och utvecklingsverksamhet, återges några av dessa exempel.

Exemplen visar bl.a. att några studieförbund har utvecklat nätverk och mötesplatser, ett par andra har arbetat med att utveckla föreläsning-verksamheten, ett studieförbund har utvecklat det flexibla lärandet, och ett annat har satsat på organisationsutveckling.

¹⁹ Som verksam cirkelledare avses cirkelledare som har hållit i minst en studiecirkel under 2011.

²⁰ Som en del av redovisningen till Folkbildningsrådet, redovisar studieförbunden sedan några år tillbaka antal cirkelledare som har utbildats eller validerats i introduktionsutbildningen Steg G. I enkäten till studieförbunden har de också fått svara på hur de arbetar med kompetensutveckling av cirkelledare mer generellt.

Sammanfattande analys

Syftet med redovisningen har varit att beskriva systematiken i, och resultaten av, folkbildningens kvalitetsarbete, samt att ställa kvalitetsarbetet i relation till statens fyra syften med stödet till folkbildningen. De resultat som presenterats bygger på folkhögskolornas och studieförbundens självskattning av sitt kvalitetsarbete i enkätsvar och vid de uppföljningsbesök som genomförts under året.

Vad gäller systematiken redovisar i princip samtliga folkhögskolor och studieförbund att de under redovisningsperioden har formulerat verksamhetsmål, genomfört nya insatser, utvärderat verksamheten och genomfört revideringar brett, inom olika verksamhetsområden. Många har även arbetat med att stärka kvalitetsarbetets förankring i den egna organisationen. De allra flesta anser att delar av verksamheten har förbättrats som ett resultat av kvalitetsarbetet.

Vidare framgår av rapporten att nästan alla folkhögskolor och studieförbund uttalat förhåller sig till statens syften i kvalitetsarbetets olika delar. De flesta har formulerat mål, genomfört insatser, utvärderat verksamheten, samt upplevt verksamhetsförbättringar i relation till statens syften.

Rapporten visar, i relation till statens syften, att folkhögskolorna i första hand anser att kvalitetsarbetet bidragit till att förbättra verksamhet som syftar till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället. Den

verksamhet som syftar till att öka kulturintresset har inte påverkats lika påtagligt. Omvänt anser studieförbunden att kvalitetsarbetet främst har lett till förbättringar av den verksamhet som syftar till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet, samt verksamhet som syftar till att stärka och utveckla demokratin.

Enligt enkätsvaren använder sig en majoritet av folkhögskolorna och studieförbunden av standardiserade metoder och modeller i kvalitetsarbetet, t.ex. SWOT-analys eller Balanserat styrkort, och många använder sig av en kombination av flera metoder. De folkhögskolor som använder standardiserade modeller anser i något större utsträckning än andra att de uppnår de mål som har ställts upp för verksamheten. Studieförbunden redovisar inga sådana samband.

Folkhögskolornas kvalitetsarbete inriktas i första hand mot att utveckla pedagogiken. Inom detta område har flest folkhögskolor formulerat verksamhetsmål, genomfört insatser och utvärderingar. Studieförbundens arbete med kvalitetsfrågor är mer jämt fördelat över olika områden, även om det generellt är något färre som arbetar med att stärka kvaliteten i utrustning och lokaler. Det senare är även det område som jämförelsevis få studieförbund tycker har förbättrats under redovisningsperioden, och som förhållandevis många anser behöver förbättras.

Sammantaget anser de flesta folkhögskolorna och studieförbunden att deras kvalitetsarbete bidrar till

att verksamhetsmålen uppnås och att verksamheten förbättras. Nästan 80 procent anser att pedagogiken förbättrats på olika sätt, och 55-65 procent ser också att studeranderätten, utrustning och lokaler, organisation och ledning, samt kursutbudet har utvecklats. Bland studieförbunden anser alla eller nästan alla att förbättringar har skett inom verksamhetsutbud, organisation och ledning, kompetensförsörjning och pedagogik.

Hälften anser att utrustning och lokaler har förbättrats.

Även om många folkhögskolor och studieförbund anser att verksamheten har utvecklats i positiv riktning som ett resultat av deras systematiska kvalitetsarbete, ser alla ett behov av vidare utveckling.

Referenslista

Folkbildningsrådet. (2011). *Kriterier och fördelningsprinciper för statsbidrag till folkhögskolor 2012*. Folkbildningsrådet. Stockholm

Utbildningsdepartementet. (2006). *Prop. 2005/06:192. Lära, växa, förändra - Regeringens folkbildningsproposition*. Utbildningsdepartementet. Stockholm

Utbildningsdepartementet. (2011). *Riktlinjer för 2012 för Folkbildningsrådet i fråga om användningen av anslaget 14:1 Bidrag till folkbildningen inom utgiftsområde 17*. Utbildningsdepartementet. Stockholm

Bilagor

Bilaga 1 – Folkhögskolornas arbete med försöks- och utvecklingsverksamhet

Som exempel²¹ på försöks- och utvecklingsverksamhet berättar några folkhögskolor hur de utvecklats och förändrat kursutbudet som en del av sitt utvecklings- och profileringsarbete:

Folkhögskolan har Svenska Missionskyrkan och ungdomsorganisationen Equmenia som huvudmän. Tillsammans med huvudmännen har skolan nu en tydlig samverkan i två profilkurser.

Under 2010 påbörjades diskussion med Frälsningsarméns behandlingshem Kurön, i syfte att ansvara för kortkurser på plats. Senhösten 2010 startades kurserna, som pågått under hela 2011.

En av skolans profiltutbildningar är fritidsledarutbildningen. Här pågår ett utvecklings- och profileringsarbete som syftar till att ge utbildningen en starkare inriktning mot entreprenörskap.

Andra folkhögskolor har satsat på IT och flexibelt lärande:

Vi har också utvecklat vårt arbete med sociala medier; Twitter, bloggar, Facebook etc. Det leder till att vi syns på nya sätt och att vi skapar kom-

munikation med såväl nuvarande deltagare och omvärlden på nya sätt.

I tidigare utvärderingar av verksamheten på Allmän kurs, utifrån deltagares önskemål och genom kontakter med andra folkhögskolor har vi insett behov av att organisera undervisning på distans. Vi har sett att vi inte på ett tillfredsställande sätt kunnat förverkliga vårt verksamhetsmål att nå många lågutbildade vars livssituation gör det svårt att dagligen vistas på skolan. Detta har framstått som ett uppenbart utvecklingsområde [...].

En del folkhögskolor har satsat på att utveckla det estetiska kursutbudet och skolans kulturverksamhet:

Vid styrelsemötet i december 2010 togs beslut om att skolan skulle göra en satsning på kultur-entreprenörskap. Vi fann ett intressant exempel i den svenskspråkiga delen i Finland, Nakarleby; Juthbacka Kulturcentrum som ex erbjuder föreläsningar kring kulturentreprenörskap. Idén om att utveckla ett kulturcentrum växte fram [...].

Våra två dramalärare har haft i uppdrag att erbjuda våra studerande musik, sång och dans som en valbar aktivitet. Lärare och studerande kom överens om att sätta upp en musikal med första föreställning i mars 2012.

²¹ Folkhögskolornas namn har ersatts med x i följande exempel.

I vår strävan att utveckla verksamheten på musiklinjen har vi etablerat en ny folkmusikinriktning som vid sidan av vår jazzinriktning och klassiska inriktning ska ge musiklinjen en bredare profilering.

Andra folkhögskolor har arbetat för att stärka samarbetet med huvudmännen:

Skolan har haft som verksamhetsmål att knyta sig närmare sin huvudman – Svenska Scoutförbundet. Skolan har därför i sin kommunikation börjat använda sig av Scouternas grafiska profil och samtliga av skolans anställda har fått e-postadresser med ändelsen @scout.se. Skolan har också under 2012 fattat beslut om att byta namn till just x [...].

Vi har ett mål att x folkhögskola ska vara ett centrum för arbetarrörelsen i södra Sverige. Tidigare sommaren 2011 bestämde skolan sig för att ta ett initiativ kring att skapa Röd Akademi vid x folkhögskola. Syftet med aktiviteten var att erbjuda intressanta föreläsningar och diskutera fritt kring olika ämnen.

Det finns många olika exempel på hur folkhögskolorna arbetar med profilering och utveckling, varav ovanstående är några stycken. Som nämnts tidigare handlar exemplen ofta om utvecklandet av kurser eller andra aktiviteter i relation till huvudmännen och skolans profil.

Bilaga 2 – Studieförbundens arbete med försöks- och utvecklingsverksamhet

Under denna rubrik redovisas några av de exempel på försöks- och utvecklingsverksamhet som studieförbunden har lämnat.²²

Ett par studieförbund uppger att de har arbetat med att utveckla föreläsningens verksamheten.

Med ett arbets- och förhållningssätt som innebär att vi söker nya och oprövade metoder och vägar samtidigt som vi hämtar styrka och inspiration ur redan befintliga arbetssätt startade ett utvecklingsarbete kring föreläsningens verksamheten 2010.

Ett av verksamhetsmålen för 2011 var att öka antalet föreläsningar med populärvetenskaplig information.

Ett annat studieförbund har arbetat med att utbilda ambassadörer i mänskliga rättigheter.

Vi har [...] genomfört ett pilotprojekt i att utbilda ambassadörer för mänskliga rättigheter i Dalarnas län. Vi syftade på att testa projektkonceptet i Dalarna för att sedan genomföra projektet på nationell nivå.

Några studieförbund har satsat på att skapa nätverk eller mötesplatser för olika grupper i samhället.

Ett projekt för att bilda nätverk och skapa alkohol- och drogfria mötesplatser för unga människor (14-20 år) i Västerås. Genom att använda folkbildningen som redskap, gavs ungdomar möjlighet att förkovra sig inom litteratur, musik, konst, hantverk och dans.

Tegelbruket är ett projekt med kommunalt och kommersiellt intresse lokalt i Örebro. X Mellansverige och KFUM Örebro har utsetts att driva och utveckla Tegelbruket [...]. Huset kommer att erbjuda en rad olika aktiviteter där alla kan delta utifrån sitt intresse. X del i huvudmannskapet ligger främst inom bildning och utbildning.

Unity SV startade år 2009 som en särskild satsning för verksamhet i socialt utsatta områden. Syftet är att nå målgrupper som i vanliga fall inte tar del av förenings- eller samhällslivet och på så vis stärka demokratin och minska sociala klyftor.

Bland resterande studieförbund finns något som har arbetat med ett utvecklingsprojekt inom flexibelt lärande, ett annat som har utvecklat en pedagogisk modell för svenska som andra språk, ett studieförbund som har satsat på organisationsutveckling, samt slutligen ett studieförbund inom vilket flera skilda försöks- och utvecklingsprojekt har ägt rum på lokal nivå.

²² Studieförbundets namn har ersatts med x i exemplen.

Bilaga 3 – Enkät till Folkhögskolor

Systematik i kvalitetsarbetet

I följande ställer vi ett antal frågor kring systematiken i kvalitetsarbetet inom folkhögskolans verksamhet. Kryssa endast i ett svarsalternativ om inget annat anges.

1. Hur bra stämmer följande påståenden i dagsläget in på ert kvalitetsarbete?

Ange ett svarsalternativ för varje delfråga.

	Inte alls	I låg grad	Något	I hög grad	Fullt ut
a) Mål som folkhögskolan arbetar med finns formulerade i verksamhetsplan/handlingsplan	☐	☐	☐	☐	☐
b) Kvalitetsarbetet tar utgångspunkt i verksamhetsmål	☐	☐	☐	☐	☐
c) Verksamhetsmål/insatser utvärderas	☐	☐	☐	☐	☐
d) Utvärdering leder till revidering av insatser/verksamhetsmål	☐	☐	☐	☐	☐
e) Kvalitetsarbetet leder till att verksamhetsmål uppnås	☐	☐	☐	☐	☐
f) Kvalitetsarbetet är förankrat i organisationen (dvs. hos personal, ledning, styrelse)	☐	☐	☐	☐	☐

2. Inom vilka av följande områden har ni formulerade verksamhetsmål som ni arbetar med inom ramen för ert kvalitetsarbete?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Folkhögskolans organisation och ledning.
- Kompetensförsörjning (ex. rekrytering, kompetensutveckling, etc.).
- Antagning/urval av deltagare.
- Pedagogiken (kursinnehåll, kursform, kursmaterial, etc.).
- Kursutbud.
- Studeranderätt.
- Utrustning och lokaler.
- Andra områden, vilka: _____

3. Motivera kortfattat era val av verksamhetsområden som ni arbetar med inom ramen för ert kvalitetsarbete.

Max 100 ord.

4. Inom vilka av följande områden har ni formulerade verksamhetsmål som ni arbetar med inom ramen för ert kvalitetsarbete?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

5. Inom vilka av följande områden har ni formulerade verksamhetsmål som ni arbetar med inom ramen för ert kvalitetsarbete?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Folkhögskolans organisation och ledning.
- Kompetensförsörjning (ex. rekrytering, kompetensutveckling, etc.).
- Antagning/urval av deltagare.
- Pedagogiken (kursinnehåll, kursform, kursmaterial, etc.).
- Kursutbud.
- Studeranderätt.
- Utrustning och lokaler.
- Andra områden, vilka: _____

6. Inom vilka av följande områden har ni formulerade verksamhetsmål som ni arbetar med inom ramen för ert kvalitetsarbete?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Folkhögskolans organisation och ledning.
- Kompetensförsörjning (ex. rekrytering, kompetensutveckling, etc.).
- Antagning/urval av deltagare.
- Pedagogiken (kursinnehåll, kursform, kursmaterial, etc.).
- Kursutbud.
- Studeranderätt.
- Utrustning och lokaler.
- Andra områden, vilka: _____

7. Motivera kortfattat era val av verksamhetsområden som ni arbetar med inom ramen för ert kvalitetsarbete.

Max 100 ord.

8. Använder ni er av en vedertagen/standardiserad metod i ert kvalitetsarbete? (ex. Balanserat styrkort, ISO, SWOT, PDCA, TQM, Ramböll Management Utvärderingsmodell)

- Ja
- Nej

Om du svarat nej, gå vidare till fråga 10.

9. Vad använder ni er av för standardiserad metod(er) i kvalitetsarbetet?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Balanserat styrkort
- ISO (International Organization for Standardization)
- SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)
- PDCA (Plan, Do, Check, Act)
- TQM (Total quality management)
- Ramböll Management utvärderingsmodell
- Annat, vad: _____

10. Motivera kortfattat varför ni använder/inte använder er av en standardiserad metod.

Max 100 ord.

11. Inom vilka av följande områden har ni utvärderat mål/insatser inom ramen för ert kvalitetsarbete?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Folkhögskolans organisation och ledning.
- Kompetensförsörjning (ex. rekrytering, kompetensutveckling, etc.).
- Antagning/urval av deltagare.
- Pedagogiken (kursinnehåll, kursform, kursmaterial, etc.).
- Kursutbud.
- Studeranderätt.
- Utrustning och lokaler.
- Andra områden, vilka: _____
- Vi har inte genomfört några utvärderingar.

12. Beskriv kortfattat vilka typer av utvärderingar ni har genomfört.

Max 100 ord.

13. Har ni stött på några svårigheter/problem med att utvärdera olika mål/insatser?

- Ja, ofta
- Ja, ibland
- Nej, aldrig

Om du svarat nej, gå vidare till fråga 15.

14. Beskriv kortfattat vilka svårigheter/problem ni har stött på.

Max 100 ord.

15. Har ert kvalitetsarbete inneburit en påtaglig verksamhetsförbättring inom något av följande områden inom er verksamhet (dvs. vissa eller alla verksamhetsmål inom ett område har uppnåtts helt eller delvis)?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Folkhögskolans organisation och ledning.
- Kompetensförsörjning (ex. rekrytering, kompetensutveckling, etc.).
- Antagning/urval av deltagare.
- Pedagogiken (kursinnehåll, kursform, kursmaterial, etc.).
- Kursutbud.
- Studeranderätt.
- Utrustning och lokaler.
- Andra områden, vilka: _____
- Ingen verksamhetsförbättring har skett.

16. Ge kortfattat exempel på verksamhetsförbättringar (kvalitativa och/eller kvantitativa resultat) och/eller kommentera möjliga orsaker till att verksamhetsförbättringar ej skett.

Max 100 ord.

17. Har ni genomfört några av följande revideringar av mål/insatser som ett led av ert kvalitetsarbete?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Vi har omformulerat målen.
- Vi har vidtagit andra insatser för att nå målen än de vi tidigare hade.
- Vi har gjort ändringar i existerande insatser för att nå målen.
- Vi har arbetat mer med förankring och delaktighet i kvalitetsarbetet (bland t.ex. deltagare, personal, ledning, styrelse)
- Annat, vad: _____
- Vi har inte genomfört några revideringar av mål/insatser.

18. Ge kortfattat exempel på revideringar som har genomförts.

Max 100 ord.

19. Vilka områden inom er verksamhet anser ni behöver förbättras ytterligare genom ert kvalitetsarbete?

Ange ett svarsalternativ för varje delfråga.

	Fungerar väl	Förbättringar behövs	Avsevärda förbättringar behövs
Folkhögskolans organisation och ledning	☐	☐	☐
Kompetensförsörjning (ex. rekrytering, kompetensutveckling, etc.)	☐	☐	☐
Antagning/urval av deltagare	☐	☐	☐
Pedagogiken (kursinnehåll, kursform, kursmaterial, etc.)	☐	☐	☐
Kursutbud	☐	☐	☐
Studeranderätt	☐	☐	☐
Utrustning och lokaler	☐	☐	☐
Annat område, vilket: _____	☐	☐	☐

20. Beskriv kortfattat verksamhetsförbättringar ni anser måste genomföras (kvalitativa och/eller kvantitativa).

Max 100 ord.

21. Följande formuleringar utgör statens syften med folkbildningen, kryssa i de svarsalternativ som stämmer överens med hur er folkhögskola arbetar med respektive syfte.

Ange ett eller flera svarsalternativ för varje delfråga.

	Vi har formulerat mål kopplat till syftet	Inom ramen för vårt kvalitetsarbetet har vi genomfört insatser till syftet	Vi utvärderar mål/insatser kopplade till syftet	Kvalitetsarbetet har lett till förbättringar av verksamheten kopplat till syftet
Stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin.	☐	☐	☐	☐
Bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen.	☐	☐	☐	☐
Bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället.	☐	☐	☐	☐
Bidra till att bredda intresset för och delaktigheten i kulturlivet.	☐	☐	☐	☐

Resultat av kvalitetsarbetet

I följande ber vi er beskriva ert systematiska kvalitetsarbete och vad det har lett till för resultat. Vi ber er ange fyra exempel, varje exempel ska ta utgångspunkt i folkhögskolans verksamhetsmål. Två exempel ska vara kopplade till statens syften, ett exempel anknyta till allmän kurs och ett exempel anknyta till utveckling och profilering av er verksamhet. Beskriv kvalitetsarbetet (enligt verksamhetscykelns olika faser: planering, genomförande, utvärdering, lärande) med det angivna verksamhetsmålet och vad det har gett för resultat.

22. Första exemplet: beskriv kvalitetsarbetet med ett verksamhetsmål som har koppling till ett av statens fyra syften och ange vilka resultat kvalitetsarbetet har gett.

Max 2000 tecken

23. Andra exemplet: beskriv kvalitetsarbetet med ett verksamhetsmål som har koppling till ett av statens fyra syften och ange vilka resultat kvalitetsarbetet har gett.

Max 2000 tecken.

24. Tredje exemplet: beskriv kvalitetsarbetet med ett verksamhetsmål som har koppling till allmän kurs och ange vilka resultat kvalitetsarbetet har gett.

Max 2000 tecken.

25. Fjärde exemplet: beskriv kvalitetsarbetet med ett verksamhetsmål som har anknytning till utveckling och profilering av er verksamhet och ange vilka resultat kvalitetsarbetet har gett.

Max 2000 tecken.

Bilaga 4 – Enkät till Studieförbund

Systematik i kvalitetsarbetet

I följande ställer vi ett antal frågor kring systematiken i kvalitetsarbetet inom folkhögskolans verksamhet. Kryssa endast i ett svarsalternativ om inget annat anges.

1. Hur bra stämmer följande påståenden i dagsläget in på ert kvalitetsarbete?

Ange ett svarsalternativ för varje delfråga.

	Inte alls	I låg grad	Något	I hög grad	Fullt ut
a) Mål som folkhögskolan arbetar med finns formulerade i verksamhetsplan/handlingsplan	☐	☐	☐	☐	☐
b) Kvalitetsarbetet tar utgångspunkt i verksamhetsmål	☐	☐	☐	☐	☐
c) Verksamhetsmål/insatser utvärderas	☐	☐	☐	☐	☐
d) Utvärdering leder till revidering av insatser/verksamhetsmål	☐	☐	☐	☐	☐
e) Kvalitetsarbetet leder till att verksamhetsmål uppnås	☐	☐	☐	☐	☐
f) Kvalitetsarbetet är förankrat i organisationen (dvs. hos personal, ledning, styrelse)	☐	☐	☐	☐	☐

2. Inom vilka av följande områden har ni formulerade verksamhetsmål som ni arbetar med inom ramen för ert kvalitetsarbete?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Studieförbundets organisation och ledning.
- Kompetensförsörjning (ex. rekrytering, kompetensutveckling, etc.).
- Pedagogiken (innehåll, form, material, etc.).
- Verksamhetsutbud (studiecirklar, kulturprogram & annan folkbildningsverksamhet).
- Utrustning och lokaler.
- Andra områden, vilka: _____

3. Motivera kortfattat era val av verksamhetsområden som ni arbetar med inom ramen för ert kvalitetsarbete.

Max 200 ord.

4. Inom vilka av följande områden har ni genomfört nya insatser i syfte att uppnå olika verksamhetsmål?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Studieförbundets organisation och ledning.
- Kompetensförsörjning (ex. rekrytering, kompetensutveckling, etc.).
- Pedagogiken (innehåll, form, material, etc.).
- Verksamhetsutbud (studiecirklar, kulturprogram & annan folkbildningsverksamhet).
- Utrustning och lokaler.
- Andra områden, vilka: _____
- Vi har inte genomfört några nya insatser.

Om du kryssat i sista svarsalternativet, gå vidare till fråga 8.

5. Beskriv kortfattat vilka insatser ni har genomfört.

Max 200 ord.

6. Har ni stött på några svårigheter/problem med att genomföra olika insatser? (dvs. i införandet av nya rutiner, etc. som syftar till att uppnå verksamhetsmålen).

- Ja, ofta
- Ja, ibland
- Nej, aldrig

Om du svarat nej, gå vidare till fråga 8.

7. Beskriv kortfattat vilka svårigheter/problem ni har stött på.

Max 200 ord.

8. Använder ni er av en vedertagen/standardiserad metod i ert kvalitetsarbete? (ex. Balanserat styrkort, ISO, SWOT, PDCA, TQM)

- Ja
- Nej

Om du svarat nej, gå vidare till fråga 10.

9. Vad använder ni er av för standardiserad metod(er) i kvalitetsarbetet?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Balanserat styrkort
- ISO (International Organization for Standardization)
- SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)
- PDCA (Plan, Do, Check, Act)
- TQM (Total quality management)
- Annat, vad: _____

10. Motivera kortfattat varför ni använder/inte använder er av en standardiserad metod.

Max 200 ord.

11. Inom vilka av följande områden har ni utvärderat mål/insatser inom ramen för ert kvalitetsarbete?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Studieförbundets organisation och ledning.
- Kompetensförsörjning (ex. rekrytering, kompetensutveckling, etc.).
- Pedagogiken (innehåll, form, material, etc.).
- Verksamhetsutbud (studiecirklar, kulturprogram & annan folkbildningsverksamhet).
- Utrustning och lokaler.
- Andra områden, vilka: _____
- Vi har inte genomfört några utvärderingar.

12. Beskriv kortfattat vilka typer av utvärderingar ni har genomfört.

Max 200 ord.

13. Har ni stött på några svårigheter/problem med att utvärdera olika mål/insatser?

- Ja, ofta
- Ja, ibland
- Nej, aldrig

Om du svarat nej, gå vidare till fråga 15.

14. Beskriv kortfattat vilka svårigheter/problem ni har stött på.

Max 200 ord.

15. Har ert kvalitetsarbete inneburit en påtaglig verksamhetsförbättring inom något av följande områden inom er verksamhet (dvs. vissa eller alla verksamhetsmål inom ett område har uppnåtts helt eller delvis)?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Studieförbundets organisation och ledning.
- Kompetensförsörjning (ex. rekrytering, kompetensutveckling, etc.).
- Pedagogiken (innehåll, form, material, etc.).
- Verksamhetsutbud (studiecirklar, kulturprogram & annan folkbildningsverksamhet).
- Utrustning och lokaler.
- Andra områden, vilka: _____
- Ingen verksamhetsförbättring har skett.

16. Ge kortfattat exempel på verksamhetsförbättringar (kvalitativa och/eller kvantitativa resultat) och/eller kommentera möjliga orsaker till att verksamhetsförbättringar ej skett.

Max 200 ord.

17. Har ni genomfört några av följande revideringar av mål/insatser som ett led av ert kvalitetsarbete?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Vi har omformulerat målen.
- Vi har vidtagit andra insatser för att nå målen än de vi tidigare hade.
- Vi har gjort ändringar i existerande insatser för att nå målen.
- Vi har arbetat mer med förankring och delaktighet i kvalitetsarbetet (bland t.ex. deltagare, personal, ledning, styrelse)
- Annat, vad: _____
- Vi har inte genomfört några revideringar av mål/insatser.

18. Ge kortfattat exempel på revideringar som har genomförts.

Max 200 ord.

19. Vilka områden inom er verksamhet anser ni behöver förbättras ytterligare genom ert kvalitetsarbete?

Ange ett svarsalternativ för varje delfråga.

	Fungerar väl	Förbättringar behövs	Avsevärda förbättringar behövs
Studieförbundets organisation och ledning.	☐	☐	☐
Kompetensförsörjning (ex. rekrytering, kompetensutveckling, etc.).	☐	☐	☐
Pedagogiken (innehåll, form, material, etc.).	☐	☐	☐
Verksamhetsutbud (studiecirklar, kulturprogram & annan folkbildningsverksamhet).	☐	☐	☐
Utrustning och lokaler.	☐	☐	☐
Annat område, vilket:	☐	☐	☐

20. Beskriv kortfattat verksamhetsförbättringar ni anser måste genomföras (kvalitativa och/eller kvantitativa).

Max 200 ord.

21. Följande formuleringar utgör statens syften med folkbildningen, kryssa i de svarsalternativ som stämmer överens med hur ert studieförbund arbetar med respektive syfte.

Ange ett eller flera svarsalternativ för varje delfråga.

	Vi har formulerat mål kopplat till syftet	Inom ramen för vårt kvalitetsarbete har vi genomfört insatser till syftet	Vi utvärderar mål/insatser kopplade till syftet	Kvalitetsarbetet har lett till förbättringar av verksamheten kopplat till syftet
Stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin.	☐	☐	☐	☐
Bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen.	☐	☐	☐	☐
Bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället.	☐	☐	☐	☐
Bidra till att bredda intresset för och delaktigheten i kulturlivet.	☐	☐	☐	☐

Resultat av kvalitetsarbetet

I följande ber vi er beskriva ert systematiska kvalitetsarbete och vad det har lett till för resultat. Vi ber er ange fyra exempel, varje exempel ska ta utgångspunkt i studieförbundets verksamhetsmål. Två exempel ska vara kopplade till statens syften, ett exempel anknyta till frågan om anordnarskap och ett exempel anknyta till er försöks- och utvecklingsverksamhet. Beskriv kvalitetsarbetet (enligt verksamhetscykelns olika faser: planering, genomförande, utvärdering, lärande) med det angivna verksamhetsmålet och vad det har gett för resultat.

22. Första exemplet: beskriv kvalitetsarbetet med ett verksamhetsmål som har koppling till ett av statens fyra syften och ange vilka resultat kvalitetsarbetet har gett.

Max 2000 tecken

23. Andra exemplet: beskriv kvalitetsarbetet med ett verksamhetsmål som har koppling till ett av statens fyra syften och ange vilka resultat kvalitetsarbetet har gett.

Max 2000 tecken.

24. Tredje exemplet: beskriv kvalitetsarbetet med ett verksamhetsmål som har koppling till frågan om anordnarskap och ange vilka resultat kvalitetsarbetet har gett.

Max 2000 tecken.

25. Fjärde exemplet: beskriv kvalitetsarbetet med ett verksamhetsmål som har anknytning till er försöks- och utvecklingsverksamhet och ange vilka resultat kvalitetsarbetet har gett.

Max 2000 tecken.

Cirkelledarnas folkbildningskompetens

I följande ställer vi ett antal frågor kring hur ni arbetar med att säkerställa cirkelledarnas folkbildningskompetens.

26. Följande delfrågor avser cirkelledare verksamma hos er år 2011. Som verksam cirkelledare avses cirkelledare som har hållit i minst en studiecirkel under 2011.

Hur många cirkelledare var verksamma hos er totalt år 2011?

Hur många av era verksamma cirkelledare var utbildade eller validerade i steg G år 2011?

27. Vilka rutiner arbetar ni med för att säkerställa cirkelledarnas kompetens utöver Steg G?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Introduktionssamtal.
- Utvecklingssamtal.
- Fortbildning för att öka cirkelledarnas fackkompetens.
- Fortbildning för att öka cirkelledarnas pedagogiska kompetens.
- Annat, vad: _____

28. Beskriv kortfattat hur studieförbundets plan för ledarutveckling har utvecklats.

Max 200 ord.

Datainsamling

I följande ställer vi en fråga kring hur ni samlar in information för att svara på denna enkät.

29. På vilken nivå samla ni in information för att svara på denna enkät?

Ange ett eller flera svarsalternativ.

- Information inhämtas på förbunds nivå.
- Information inhämtas på distrikts nivå.
- Information inhämtas på lokal nivå.
- Annat, vad: _____

30. Beskriv kortfattat hur ni samlar in information för att svara på denna enkät.

Max 200 ord

Folkbildningsrådet

Box 38074, 100 64 Stockholm

Tel: 08-412 48 00, fax 08-21 88 26

fbr@folkbildning.se

www.folkbildning.se

[facebook.com/folkbildning](https://www.facebook.com/folkbildning)

twitter.com/folkbildning